

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1904. Första Kammaren. N:o 54.

Lördagen den 14 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 7 i denna månad.

Upplästes följande ingifna läkareintyg:

Att doktor *Philip Leman* i följd af genomgången operation är förhindrad att bevista Riksdagens sammanträden, varder härmed intygadt.

Stockholm den 13 maj 1904.

John Berg,
legit. läkare.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af Kungl Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 39 och 41 regeringsformen; äfvensom

bevillningsutskottets memorial n:o 43, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkten 1:o) i bevillningsutskottets memorial n:o 37 i anledning af dels återremiss af punkten 1:o) i bevillningsutskottets betänkande n:o 18 i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande brännvinsförsäljningsför-

ordning, dels ock kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkten 2:o) i samma betänkande.

Upplästes och godkändes sammansatta bevillnings- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 146, till Konungen, med begäran om utredning och förslag till afhjälpande af vissa missförhållanden i afseende å stämpelbeläggning af köp af fast egendom m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 115.

Vid föredragning af statsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial:

n:o 116, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde hufvudtiteln gjorda framställningar angående anslaget till tullverket och förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen,

n:o 117, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående väckta förslag om anvisande af anslag för verkställande af undersökningar rörande den s. k. inlandsbanan m. m., och

n:o 118, med förslag till voteringsproposition med anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande Kungl. Maj:t proposition angående beviljande af medel till uppförande af nya byggnader för armén samt i denna fråga väckta motioner,

godkändes de i dessa memorial föreslagna voteringspropositioner.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran statsutskottets sistlidne dag bordlagda utlåtande n:o 119 äfvensom bevillningsutskottets samma dag bordlagda betänkande n:o 42.

Vid föredragning af bevillningsutskottets under gårdagen bordlagda betänkande n:o 44, angående beräkning af vissa bevillningar för år 1905, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran Första Kammarens tillfälliga utskotts nästlidne dag bordlagda utlåtanden n:is 21 och 22.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande konstitutionsutskottets den 11 och 13 innevarande maj bordlagda memorial n:o 6, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

Utskottets yttrande i fråga om tillämpning af § 106 regeringsformen.

Lades till handlingarna.

Utskottets jämlikt § 107 regeringsformen gjorda anmälan af vissa ärenden.

Punkterna 1—4.

Lades till handlingarna.

Beträffande en i protokoll öfver utrikesdepartementsärenden i sammansatt statsråd den 11 och 21 december 1903 behandlad fråga om särskiljande af det för Sverige och Norge gemensamma konsulatväsendet hade af herrar *Blomberg, Behm, Moberg, Berg, Gustaf Axel, Berg, Lars, Nyström, Carl, Berg Gustaf B., Sjöholm* och af *Ekenstam* i afgifven reservation vid förevarande memorial anförts:

Om särskiljande af konsulatväsendet för Sverige och Norge.

»Enär af statsrådsprotokollen för den 11 och 21 december 1903, hvilka blifvit i Post- och Inrikes tidningar offentliggjorda, för oss uppenbarligen framgår, att hans excellens herr ministern för utrikes ärendena vid behandlingen af den däri omhandlade frågan angående särskiljandet af det för båda rikena gemensamma konsulatväsendet, såväl med afseende å de förberedande åtgärder, hvilka i ärendet vidtagits, innan detsamma af honom föredragits

*Om särskil-
jande af kon-
sulatväsendet
för Sverige
och Norge.
(Forts.)*

i statsrådet, som äfven beträffande de råd, han såsom föredragande för beslutets fattande till Konungen afgifvit, icke ådagalagt det nit och den skicklighet, som för tillgodoseendet af rikets sannskyldiga nytta bort det viktiga ärendet tillkomma, särskildt med tillbörlig hänsyn därtill att de önskningsmål, Riksdagen vid upprepade tillfällen uttalat, bort vid frågans behandling från svensk sida uppmärksammas, så hafva vi ansett, att amälan härom bort enligt § 107 regeringsformen mot hans excellens herr ministern för utrikes ärendena hos Riksdagen af utskottet göras.»

Herr Moberg: Den synnerligen grannliga uppgift, som konstitutionsutskottet har sig förelagd, innefattar icke blott att noga akta därpå, att rikets grundlagar af Konungens rådgifvare behörigen iakttagas, utan jämväl och i sammanhang därmed att Riksdagens skrivelser och däri uttalade önskingar varda uppmärksammade, och detta senare så mycket mer som erfarenheten ådagalagt, att från åsidosättande af Riksdagens skrivelser till åsidosättande af rikets grundlagar är steget icke långt.

Om nu utskottet har en dylik väktareplikt, måste densamma utöfvande vara i hög grad påkalladt, då uti statsrådsprotokollen för den 11 och 21 december förlidet år till behandling förekommit ett ärende — konsulatfrågan, — vid hvilket icke blott representationens utan hela nationens intresse varit så synnerligen fästadt och man där beklagligen funnit, hurusom föredraganden, hans excellens herr ministern för utrikes ärendena, icke allenast icke låtsat om hvad af Riksdagen uttalats utan äfven lämnat dessa uttalanden aldeles å sido. Till den förvåning man måste erfaras, när man finner huru så ringa hänsyn till Riksdagens önskingar och uttalanden tagits, sällar sig häpnaden öfver det konstitutionella sätt hvarpå föredraganden handlagt ärendet — ett sätt som visserligen leder till ett af hans excellens för sig utstakadt önskningsmål, men som dock står i strid med hvad Riksdagen vid flerfaldiga tillfällen uttalat.

Det har åtminstone för mig och säkerligen äfven för mina medreservanter varit en pina att höra sig föreläsas dessa protokoll med deras ständigt återljudande af: »Sverige vill, Norge vill icke» och den konklusion, som hans excellens herr ministern för utrikes ärendena af dessa stridiga viljor alltid dragit att, när Norge icke vill, får icke heller Sverige vilja, allt för vinnande, såsom det heter, af det högst nödvändiga samförståndet i politiskt afseende mellan de båda rikena.

Men det är icke om det mer eller mindre behagliga intryck man får erfaras af dessa protokoll, som här nu skulle talas, utan det gäller något annat och vida mer, nämligen enligt reservanternas mening, huruvida hans excellens herr ministern för utrikes ärendena vid föredragningen och behandlingen af detta ärende iakttagit rikets sannskyldiga nytta, såsom det kräfvades både enligt

sakens egen natur och till följd af Riksdagens uttalade mening. För bedömande af denna fråga måste saken ses först i belysning af 1893 och 1895 års skrivelser. Dessa äro för denna kammare så väl bekanta och här så många gånger föredragna, att det alls icke torde vara nödvändigt att nu upprepa desamma. Men med dessa skrivelser bör också sammanställas Riksdagens uttalande förlidet är, där båda kamrarna, om än med olika motivering och på olika sätt, dock häfdade sitt bestämda kvarblifvande vid 1893 års ståndpunkt. Den fråga som sålunda själfmant framställer sig till besvarande är alltså den: hafva dessa skrivelser, hafva Riksdagens icke blott förlidet år utan äfven vid flerfaldiga andra tillfällen uttalade önsknings tagits af hans excellens herr ministern för utrikes ärendena såsom ledstjärna för hans åtgöranden vid behandlingen af konsulatfrågan, eller har icke fasthållre hans excellens herr ministern för utrikesärendena fortgått på en väg, som visserligen leder till ett af honom utstakadt önskningsmål men som strider alldeles mot hvad Riksdagen ansett böra i saken vidhållas? Svaret på denna fråga lämna de omnämnda statsrådsprotokollen för den 11 och 21 december. Till en början måste man för besvarande af frågan taga hänsyn till tillsättandet af den s. k. konsulatkommittén, som enligt hans excellens herr utrikesministerns egen förklaring till statsrådsprotokollet icke hade till uppgift att utreda lämpligheten, önskvärdheten eller den politiska räckvidden af konsulatfrågans lösning, utan endast, om jag så får säga, att utreda de tekniska detaljerna vid den redan såsom ett faktum ansedda frågan om konsulatväsendets särskiljande. Nu har hans excellens herr ministern för utrikes ärendena vid föregående tillfällen och senast förra riksdagen yttrat att, när konstitutionsutskottet lämnat frågan om tillsättandet af denna konsulatkommitté utan anmärkning, måste den också hafva blifvit i princip af Riksdagen godkänd. Ja, ingen kan mer än jag beklaga, att denna fråga icke då ådrog sig större uppmärksamhet från konstitutionsutskottets sida, och det fel, som härutinnan må ligga, är jag villig att såsom ledamot af konstitutionsutskottet dela ansvaret för. Men jag skall heller icke därvid uppehålla mig annat än såsom vid en länk af den bevisningskedja jag ämnar framhålla. Så mycket mer, herr grefve och talman, torde det väl vara gifvet, att, när denna invändning göres och göres med afseende på konsulatkommitténs betänkande, måste det väl också hafva varit alldeles klart, att konstitutionsutskottet nu bort framkomma med erinringar i anledning af statsrådsprotokollen den 11 och 21 december, på det icke samma erinringar och samma invändning må göras vid ett annat tillfälle och sålunda däraf dragas den slutsatsen, att man gillade och godkände hvad i dessa protokoll blifvit åtgjordt. Alltnog, det tillsattes en konsulatkommitté, men icke med uppgift att utreda själfva saken, utan såsom jag sade, att taga de tekniska detaljerna i öfvervägande.

Om särskiljande af konsulatväsendet för Sverige och Norge.
(Forts.)

Om särskiljande af konsulatsväsendet för Sverige och Norge.
(Forts.)

Men oaktadt denna begränsning kunde det likväl icke förekommas att, när konsulatkommitténs betänkande framkom, det visade sig, såsom min ärade vän och kamrat på Värmlandsbanken redan förilidet år framhöll, med hvilka svårigheter, olägenheter, ja med hvilka omöjligheter det var förenadt att särskilja det gemensamma konsulatsväsendet. Det var således icke underligt, att konsulatkommitténs betänkande för hans excellens herr ministern för utrikes ärendena var föremål för långsamt och moget öfvervägande.

Oaktadt det inkom den 26 juli 1902 till Kungl. Maj:ts regering, har det icke i statsrådet föredragits förrän efter ett och ett halft år eller den 11 december 1903. Det borde väl synas då, som om den långa liggetiden på hans excellens herr utrikesministerns bord åtminstone kunnat användas så, att de myndigheter, enkanerligen Kungl. Maj:ts och rikets kommerskollegium, hvilket har så nära beröring och befattning med konsulatsväsendet, blifvit i saken hörda, såsom också jämlikt 10 § regeringsformen bör ifrågakomma, innan ärenden skola inför Konungen i statsrådet föredragas. Men det hade troligen blifvit klart, att på undersökningens eller utredningens väg icke något väsentligt i frågan kunde åstadkommas, och därför valdes en annan väg, som med den betydelse man i senare tider har velat gifva praxis gent emot grundlagens bud kan vara ganska betänklig, helst när man föredrager den krokiga vägen framför den raka, och sålunda företog sig hans excellens herr ministern för utrikes ärendena att för lösning af den gordiska knuten afklippa den på ett sätt, som hittills varit okänt i vårt statsskickets historia. Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena företog sig att tillsammans med två andra svenska rådgifvare underhandla med fyra norska rådgifvare, de svenska rådgifvarna utan någon som helst dem i statsrådet lämnadt uppdrag om arten, beskaffenheten och målet för de underhandlingar, som skulle inledas. Frukten af dessa underhandlingar blef den handling vi alla känna, en handling som man, troligtvis i tvifvelsmål om huru den med hänsyn till arten och beskaffenheten borde benämnas, kallade *kommuniqué*. Denna *kommuniqué* har nu blifvit i statsrådet den 11 december 1903 föredragen, och till hvad de svenska och norska underhandlarna enat sig om har Kungl. Maj:t i statsrådet lämnat bifall. Då *kommuniqué*n äfven innehåller de uttalanden och de villkor, på hvilka de svenska underhandlarna inledt afhandlingar med de norska, så har också därmed helt naturligt åt dessa villkor och dessa uttalanden i statsrådet lämnats ett godkännande, enär några andra förutsättningar för ett beslut, som i statsrådet fattas, icke förekomma. Hvad innehålla då dessa uttalanden och dessa villkor? Jo, de innehålla för det första, att de svenska underhandlarna framhållit, att upprättandet af särskildt konsulatsväsende för hvartdera af de förenade rikena icke syntes dem i och för

sig önskvärdt, och att de icke voro öfvertygade om, att en upplösning af den nu bestående gemensamheten på detta område skulle för någotdera af rikena medföra praktiska fördelar. Det kunde däremot befaras, att olägenheter däraf skulle uppstå. Sålunda har den svenska rådgifvaren hemställt om fattandet af ett beslut, som icke för Sverige var önskvärdt och som icke kunde anses medföra praktiska fördelar. Men hvarför, herr grefve och talman, har då detta beslut fattats? Jo, därför, att Norge ville så hafva det, och utan att Norge fick sin önskan tillfredsställd, så kunde samförstånd icke vinnas. Jag frågar då, mina herrar, kunna vi tydligare få utstakat den väg, som vi hädanefter hafva att vandra för lösning af unionella tvister, en väg som, så vidt jag förstår, leder direkt till Canossa. Att vi länge befunnit oss på den vägen, det veta vi alla, men att den vägen skulle blifva utpekad af hans excellens herr ministern för utrikes ärendena, det hade man väl ändå näppeligen kunnat tänka sig. Huru skola vi hädanefter kunna förundra oss öfver de anspråk, som från Norges sida kunna framställas? Normmännen kunna helt naturligt säga: »vi vilja så eller så, och ni måste rätta eder därefter, ty ni hafva ju själfva sagt, att det är icke eder vilja utan vår vilja, som betingar samförståndet oss emellan».

Om särskiljande af konsulatsväsendet för Sverige och Norge.
(Forts.)

Nå, huru har det blifvit med detta samförstånd? Jo, mina herrar, det hafven Ni alla erfarit, om Ni, såsom antagligt är, följt med de förhandlingar, som senast förevarit i norska stortinget. Man har där fått höra — ty man måste erkänna, att de norska statsråden äro särdeles öppenhjärtiga, och de hafva äfven uttalat önskningsar, om att deras mening och deras i stortinget gjorda uttalanden skulle nå öfver till Sverige — att man från norsk sida ville hafva intaget i de s. k. lagarna, att dessa endast skulle bestå, så länge nu varande gemensamhet i afseende på utrikesstyrelsen och diplomatien äger bestånd. De frånträdde detta sitt yrkande därför, att de svenska rådgifvarne icke ville ingå på ett intagande häraf i kommunikuen. Vederbörande hafva nu i stortinget låtit veta, att, om de äfven afstode från denna bestämmelses intagande i lagarna, de dock kvarblefve vid densamma i realiteten, och norska regeringens främste man har äfven låtit antydan förekomma därom, att han vore beredd att försöka få in detta i premisserna till konsulatlagen. Mina herrar, så beskaffadt är samförståndet. Jag tror icke, att vi här i Sverige benämna något dylikt såsom samförstånd; vi beteckna det med ett annat namn, som jag icke här vill uttala, af fruktan att det möjligen skulle misshaga vår högt ärade och högtvärderade talman.

Hvad innehålla förhandlingarne enligt kommunikuen vidare? De innehålla, att de svenska rådgifvarne önskade, att frågan om utrikesministerns ställning äfven skulle upptagas till behandling. På hvad grund framställdes denna fordran? Ja, nu skulle man väl kunna tycka, att denna grund skulle angifvits vara svenska

Om särskil-
jande af kon-
sulatväsendet
för Sverige
och Norge.
(Forts.)

representationens ovillkorliga fordran. Nej, det anföres icke såsom grund. Och troligen därför att denna grund föga skulle hafva tilltalat de norska rådgifvarne, så att de därpå fäst afseende. Nej, mina herrar, det var icke på denna grund, utan för att få fram önskningsmålet, inleddes kommunikén med ett erkännande af de svenska underhandlarne, att de till fulla insågo och erkände, att den ställning, ministern för utrikesärenden för närvarande intager, icke motsvarar Norges berättigade anspråk på likställighet i unionen. Men norrmen äro icke idealister, känsliga för vackert språk eller vackert tal, de äro rena realister, och därför, oakadt den artighet, hvarmed inbjudningen framfördes, afslogs den. Och då de norska underhandlarne icke ville ingå på upp-tagandet af frågan, så fick den förfalla. Men hvad som icke förföll, utan hvad som kvarstår och fortfarande skall kvarstå och säkerligen förvisso mången gång återopas från norsk sida och icke minst då frågan om en särskild utrikesminister framkommer, det är detta enligt mitt förmenande högst olyckliga talet om lik-ställighet i *unionen*. Detta tal är med förlof sagdt ovederhäftigt, ty det finnes icke något suveränt Sverige, icke något suveränt Norge i förhållande till utrikesmakter, det finnes endast en ge-mensam suveränitet, som är en och odelad och som hittills enligt häfd och riksakten utöfvats af Sverige. Sådan har uppfattningen, så vidt jag vet, varit om unionen i förhållande till främmande makter, så har denna uppfattning i unionen blifvit häfdad, och jag vågar för min ringa del hoppas, att den fortfarande så skall blifva häfdad.

Efter dylika uttalanden, efter dylika medgifvanden, efter dylika erkännanden och sedan såsom grundval för slutuppgörelsen blifvit från de svenska rådgifvarnes sida bestämd tvänne punkter: särskildt konsulatväsende för Sverige och Norge upprättas. Hvarterdera rikets konsulter höra under den myndighet i hemlandet, som detta för sin del bestämmer;

särkonsulernas ställning till ministern för utrikes ärendena och beskickningarna regleras genom lika lydande lagar, hvilka icke kunna ändras eller upphävas utan samtycke af båda rikenas statsmyndigheter; — efter allt detta, säger jag, var enighet vunnen. — Ja, om enigheten har jag redan talat, huru med denna i själfva verket förhåller sig; — och så enades rådgifvarne om att mellan Sverige och Norge skulle öppnas underhandlingar för »ett sådant ordnande af konsulatfrågan, som lämnade status quo i afseende å ministerns för utrikes ärendena och beskickningarnas ställning orubbad, hvarjämte man enades om, att förhållandet mellan ministern och diplomatien å den ena sidan samt de sär-skilda konsulatväsendena å den andra borde regleras genom lika lydande lagar, som icke ensidigt kunna förändras, och hvilka både lämnade garanti för att konsulerna icke komme att öfver-skrida de riktiga gränserna för sin verksamhet, och därjämte

trygga det nödiga samarbetet mellan utrikesförvaltningen samt båda rikenas konsulatväsende». Härtill kommer nu det tredje och sista momentet vid behandlingen i statsrådet af konsulatfrågan, hvarå jag vill fästa uppmärksamheten, nämligen det som framställdes af hans excellens utrikesministern, och hvarom intet återfinnes i communiquén, nämligen att utländska makter skulle höras, samt afhandlingar med dem ingås för att trygga åt sårkonsulerna samma privilegier och förmåner, som nu tillkomma de förenade rikenas konsulter. Hvilka framställningar i sådant afseende skulle göras, och huru beskaffade de skulle vara, så väl framställningen som afhandlingen, därom lämnades i statsrådet icke något närmare besked. Benäget löfte är emellertid gifvet representationen, att den skall få veta *hufvuddragen* af dessa afhandlingar. Hvad som kan vara mellan hufvuddragen och aftalens öfriga innehåll, därom får Riksdagen ingen upplysning. Huruvida detta kan betyda någonting, därom vill jag icke nu yttra mig. För hans excellens ministern för utrikes ärendena, som under hela förhandlingarnas gång betraktat särskiljandet af konsulatväsendet såsom ett faktum, är det helt naturligt, att hörandet af utländska makter beträffande aftalet endast kunde betraktas såsom en formalitet, men för representationen, som ännu icke intagit någon bestämd ställning i saken, måste det, så vidt jag förstår, vara i högsta måtto obehagligt att främmande makter lämnas tillfälle att lägga sig i och blanda sig i de unionella mellanhafvandena mellan Sverige och Norge, innan representationen själf fått yttra sig i hufvudsaken. Likaledes är det, så vidt mig synes, klart och uppenbart, att representationen måste känna sig i hög grad besvärad och bunden i sin handlingsfrihet vid fattandet af beslut efter dylika underhandlingars förgång. Och just detta, mina herrar, är den röda tråd, som genomgår hans excellens ministrernas för utrikes ärendena åtgöranden, att han i allt leder saken så, att när den framkommer till Riksdagen, Riksdagen är bunden i viss mån och alldeles gifvet inskränkt till sin handlingsfrihet och beroende i afseende å fattandet af ett fritt och själfständigt beslut. Det är just detta hans excellens utrikesministrernas sätt att leda förhandlingarna tvärt emot Riksdagens önskan och, såsom jag tror, hela nationens önskan, som reservanterna ansett vara af beskaffenhet att böra enligt 107 § Regeringsformen för Riksdagen anmälas.

Herr grefve och talman! Jag tillät mig börja mitt anförande med att framhålla, att konstitutionsutskottet har en synnerligen grannlaga uppgift, och jag tillåter mig sluta därmed, att det ock har en mycket otacksam uppgift. När konstitutionsutskottet sin plikt likmätigt känner sig manad att inför Riksdagen göra anmärkning mot regeringen eller någon dess ledamot, tolkas det ofta såsom en benägenhet att ur politisk synpunkt sedt förorsaka obehag, svårigheter och misstroende mot regeringen eller dess

Om särskiljande af konsulatväsendet för Sverige och Norge.
(Forts.)

*Om särskil-
jande af kon-
sulaträsaendet
för Sverige
och Norge.
(Forts.)*

ledamöter. Göres återigen icke någon anmärkning, får man höra, såsom det lärer hafva yttrats — jag var själf icke närvarande vid det tillfället i kammaren — att konstitutionsutskottet ser ingenting, och när det framkommer med anmärkningar, är det endast om småsaker. Ja, nu kan man väl då icke förebrå reservanterna, att de framkommit med en småsak. Och för öfrigt ber jag få tillägga, att konstitutionsutskottet ser allt åtskilligt, men att det i medvetande om tyngden af höga plikters kraf icke känner sig manadt att lägga sten på börda, annat än i de fall, då nödtvång till sådant är förhånden, — och sådant nödtvång hafva reservanterna ansett förefinnas just i denna fråga. Men, mina herrar, jag vet mycket väl, att anmärkningar skola göras mot reservanterna för att de nu framdragit detta ärende; det skall nämligen heta, förmodar jag, att man under nuvarande förhållanden icke borde röra vid denna sak. Jag ber då att särskildt få betona, att reservanterna icke afsett att röra vid de närvarande förhållandena med det, hvarom underhandlas, och de åtgöranden, som därmed stå i sammanhang. Det blir nog en fråga i sinom tid för sig. Men reservanterna hafva ansett, att det spörsmål de upptagit är en fråga mellan en svensk rådgifvare och föredragande gent emot representationen, — och därmed förmodar jag att Norges storting icke har att befatta sig. För öfrigt må man säga hvad man vill; säga, att det varit lägligt eller olägligt. Reservanterna hafva ansett sig böra fylla en plikt gent emot den kammare, hvars förtroende de erhållit, och de hafva gjort det så mycket hellre, som de ansett, att lagens svärd är till icke allenast för att sänkas öfver dem, som bo i dalarne, utan äfven för att, när så kräfves, riktas mot dem som befinna sig å höjderna, och just däri ligger dess betydelse, dess kraft i ett lagbundet, konstitutionellt styrdt samhälle.

Herr Berg, Gustaf Axel: Efter det uttömmande anförande, som min ärade kamrat i konstitutionsutskottet nu har haft, skulle jag kunnat återkalla min begäran om erhållande af ordet vid detta tillfälle, helst jag kan i mångt och mycket, för att icke säga allt, instämma med honom; men det finnes likväl för mig särskild anledning att nu yttra några ord, och denna anledning består däri, att jag anser att, när man deltagit i en reservation, hvori framhållits, att utskottet bort framställa en så grav anmärkning som den, att uti en högst viktig fråga en Konungens rådgifvare så väl i afseende å de förberedande åtgärderna som äfven i afseende å de rådslag, han såsom föredragande inför Konungen afgifvit, icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta — att i ett sådant fall, säger jag, man bör icke allenast framställa anmärkningen i allmänna ordalag utan äfven uttryckligen angifva de särskilda åtgärder, man därvid åsyftar.

Jag skall därför i korthet angifva de åtgärder, som jag funnit anmärkningsvärda. De äro tre.

Den främsta, om icke med afseende å anmärkningens vikt, så med hänsyn till tiden, afser det förhållandet, att hans excellens herr ministern för utrikes ärendena underlåtit att före föredragningen inför Konungen af detta viktiga ärende höra kommerskollegium, under hvilket konsulatväsendet lyder. Det stadgas dock uttryckligen i 10 § i regeringsformen, att »innan ärendena hos Konungen i statsrådet föredragas, skola de, genom nödiga upplysningars inhemtande från vederbörande ämbetsverk, af den föredragande beredas.» Och i detta fall vill det synas, som om vidtagande af en sådan åtgärd varit så mycket nödvändigare, som den konsulatkommitté, hvilken förberedt ärendet, icke haft till uppgift att bedöma lämpligheten af en upplösning utaf konsulatväsendet, utan endast företaga en undersökning, huruledes en anordning med särskilda konsulter för hvarterdera af de förenade rikena skulle komma att i praktiskt hänsende gestalta sig.

Man skulle kanske här kunna invända, att ett sådant inhämtande af kommerskollegiets yttrande icke varit absolut nödigt, då föredragningen inför Kungl. Maj:t icke afsåg ett definitivt afgörande, och detta sistnämnda förhållande är ju en sanning; men det beslut, som i statsrådet fattades, inbegrep emellertid godkännande af ett från svensk sida gjordt erbjudande om särskildt konsulatväsende för de båda rikena, och det synes mig därför hafva varit så mycket nödvändigare, att detta yttrande, som möjligen, för att icke säga sannolikt skulle hafva kommit att innehålla ett afstyrkande, verkligen blifvit infordradt.

I andra rummet vill jag anmärka, att hans excellens utrikesministern tillstyrkt Kungl. Maj:t att gilla och godkänna den mellan svenska och norska statsråd träffade öfverenskommelsen af den 24 mars 1903, hvilken öfverenskommelse afser särskildt konsulatväsende för de båda rikena under andra villkor och förhållanden än Riksdagen i sina skrivelser den 14 april 1893 och den 15 maj 1895 förutsatt; men då den föregående talaren i detta hänsende så utförligt uttalat sig, har jag icke någon anledning att därtill lägga något.

I tredje rummet riktar jag min anmärkning däremot, att hans excellens utrikesministern för hela denna föredragning gjort till förutsättning, att ett hänskjutande till främmande makter skulle föregå ärendets framläggande inför Riksdagen. Sålunda, innan Riksdagen fick tillfälle att uti ett så ytterst viktigt och uti de båda nationernas lif så djupt ingripande för att icke säga sönderbrytande förhållande uttala sin mening, skulle dessa förhållanden göras till föremål för förberedande aftal med utländska makter. Jag behöfver i denna del icke tillägga något mera; men då jag nu har ordet, anhåller jag att få mera allmänt yttra mig något om de nu pågående underhandlingarna.

*(Om särskild-
jande af kon-
sulatväsendet
för Sverige
och Norge.
(Forts.)*

Om särskil-
jande af kon-
sulatväsendet
för Seerige
och Norge.
(Forts.)

För min del tror jag icke på något gynnsamt resultat eller på någon lycklig utgång af dessa underhandlingar. Det kan ju vara möjligt att jag däri misstager mig, och i så fall vore det ju lyckligt. De enda underhandlingar, som jag för min del håller före att de skulle kunna leda till något för vårt land antagligt resultat, vore de underhandlingar, som baseras på Riksdagens 1893 och 1895 angifna förutsättning, nämligen fullständig uppgörelse på en gång i fråga om *diplomati och konsulatväsen*. Ja, jag vill innerligt hoppas, att underhandlingar i sådan omfattning skola kunna leda till en uppgörelse, och jag vill för min del särskildt framhålla och betona, att jag anser, att dessa underhandlingar böra föras med allt skäligt tillmötesgående från svensk sida, med ett tillmötesgående sådant som 1893 års Riksdag just uttalade då Riksdagen framhöll, »att därvid öfvertygelsen om unionens värde och betydelse för de förenade rikena skulle visa sig så starkt rotfäst hos båda folken, att genom tillmötesgående å ömse sidor en öfverenskommelse skulle kunna vinnas, hvarpå sedermera ländernas lugna utveckling måtte kunna byggas». Det är på en sådan uppgörelse som jag vågar hoppas och innerligt hoppas, en uppgörelse, som skulle kunna leda till ömsesidig välfärd för de båda folken och till välsignelse för kommande generationer.

Men, mina herrar, om en *sådan* uppgörelse icke kan träffas, då återstår enligt mitt förmenande ej något annat än en annan uppgörelse, en uppgörelse, som bör ske i lugn, i fred och i frid. Det är väl sant att genom en sådan uppgörelse som den, hvarom jag senast talat, skulle de båda folken blifva betydligt försvagade i jämförelse med hvad de skulle kunna vara såsom ett par eniga och i sämja och samförstånd förenade folk. Ja, äfven vi å vår sida skulle sålunda blifva försvagade, men måhända icke mera än hvad vi äro under nuvarande ovissa förhållanden, förhållanden som därtill inverka på vår nationalkänsla på ett sätt, som icke kan vara annat än skadligt för densamma. Nationalkänslan är en lifgifvande och lifsuppehållande gnista, och denna goda gåfva äger vårt brödrfolk i så rikt mått, att det är den som gör dess styrka. Hos oss framträder nationalkänslan icke så mycket, som önskvärdt vore; den finnes nog, fastän den kanske för närvarande ligger mera latent, men icke höjes den, så vidt jag kan förstå, genom sådana förhandlingar som de, hvarom nu är fråga, förhandlingar, under hvilka vi draga oss tillbaka fot för fot. Vårt brödrfolk å sin sida intager alltjämt nya linier, som dragas framåt, medan vi å vår sida under senaste tiden intagit endast *ett* slags linie och det har varit *reträttlinien*, reträttlinien utan någon fast position. Och för min del vågar jag icke hoppas, att vi komma att intaga någon sådan fast position, så länge hans excellens utrikesministern för våra runor.

Något yrkande har jag gifvetvis icke att framställa.

Friherre Åkerhielm: Här föreligger ju icke någon anmärkning från konstitutionsutskottet, endast en reservation. Man må i sitt sinne gifva reservanternas rätt — eller icke rätt; grundlagsenligt hafva vi icke att uttala något omdöme i den ena eller den andra riktningen. Jag skall därför icke ingå på frågan om befogenheten af den af reservanternas framställda anmärkningen, men jag skall tillåta mig att göra några reflexioner, framkallade af den nuvarande situationen.

Jag frågar då: kan det vara nödigt eller lämpligt att vid affattandet af statshandlingar i ett ämne af den eminent viktiga beskaffenhet, som frågan om konsulatväsendets upplösning, begagna så oklara och så sväfvande uttryck, att försöken att tyda desamma framkalla en rad af debatter man och man emellan, i pressen och i ländernas riksförsamlingar?

Redan inledningsakten till det förhandlingsskådespel vi hafva för våra ögon, beslutet af den 18 januari 1902 om konsulatkommitténs tillsättande, lider af en sådan brist på klarhet. Hade detta beslut kunnat ses i ljuset af hvad som sedermera inträffat, hade man kunnat ana, att afsikten var att aflägsna sig från den ståndpunkt, Riksdagen 1893 intog och sedermera alltjämt vidhållit, ja då kan det ju hända, att hans excellens ministern för utrikes ärendena under debatten i denna kammare den 6 maj 1903 icke skulle, såsom han då gjorde, kunnat för sitt förmenande, att Riksdagen lämnat konsulatkommitténs tillsättande utan anmärkning, åberopa det i öfrigt oberättigade stödet af att beslutet genomgått konstitutionsutskottets granskning utan anmärkning.

Kom så den andra akten, den kända kommunikén. Det sväfvande och mångtydiga innehållet i detta aktstycke är allom bekant. Det skulle kunna sägas, att om man sökte i denna handling gruppera å ena sidan hvad som är klart och å andra sidan hvad som är oklart, skulle den förra gruppen komma i en afgjord minoritet.

Vi hafva nu kunnit till den tredje akten, statsrådsprotokollen af den 11 och 21 december 1903. Man skulle väl hafva kunnat vänta sig, att, när omsider konsulatkommitténs betänkande och kommunikén anmäldes i statsrådet, föredraganden skulle hafva låtit sig angeläget vara att bringa klarhet öfver punkter, där dunkel förut rädde. Så har dock icke skett. I stället hafva till de dunkla punkterna kommit nya sådana genom den affattning, statsrådsprotokollet erhållit. Departementschefen tillstyrker Kungl. Maj:ts att »godkänna hvad de svenska och norska statsrådets medlemmar, som undertecknat den föredragna handlingen af den 24 sistlidne mars — den s. k. kommunikén — enats om.» Hvad är det då som dessa statsråd enat sig om? Jo, går man till kommunikén, finner man, att de enat sig därom »att förhållandet mellan utrikesministern och diplomatien å den ena sidan samt de särskilda konsulatväsendena å den andra bör regleras

*Om särskild-
färd af kon-
sulatväsendet
för Sverige
och Norge.
(Forts.)*

Om särskiljande af konsulatväsendet för Sverige och Norge.
(Forts.)

genom lika lydande lagar, som icke ensidigt kunna förändras.» Man frågar sig då: Har föredragande departementschefen tillstyrkt Konungen att lämna sin tillslutning i princip till det gemensamma konsulatväsendets upplösning, eller är detta tillstyrkande att förstå så, att departementschefen tillrådt, att förhandlingarna skola fortsättas med samma utgångspunkt som tillföre, men utan att vare sig statsrådet eller Konungen skulle vara bundna vid själfva utgångspunkten? Här råder, såsom man vet, redan olika uppfattning. Det har vidare sagts uti den ifrågavarande delen af kommunikuen, att förhållandet mellan diplomaten å ena sidan och konsulatväsendena å den andra skulle ordnas genom lika lydande lagar, som icke ensidigt kunde förändras. Betyder detta, att dessa lagar skola orubbade kvarstå, till dess öfverenskommelse träffats mellan de båda länderna, eller betyder det, att förändring endast kan ske under sådan förutsättning, men att det står de båda länderna fritt att upphäfva dessa lagar? Därom skulle ju egentligen icke någon tvekan kunna råda, om icke olyckligtvis uti ingressen till kommunikuen det svenska statsrådet yttrat, att de tillstyrkte sådana lagar, som icke kunde ensidigt »ändras eller upphävas». När detta senare ord bortföll ur klämman, kan det gifva en viss anledning att påstå, att där i själfva verket icke är fråga om annat än ändring af lagarna, icke om deras upphäfvande.

Kommer så till sist den i protokollet berörda frågan om aftal med främmande makter. Det är nu, så vidt jag kunnat finna, tämligen oklart, hvad dessa aftal skulle afse; men det är också en annan oklarhet i protokollet, nämligen i fråga om tiden, när dessa aftal skola träffas: skola de föregå representationernas beslut eller skola de följa efter? Äfven därom hafva ju också olika meningar sedermera gjort sig gällande.

I den motion, som med anledning af kommunikuen afgafs vid förra årets riksdag, yttrade motionärerne i sin motivering: »Då väsentligt olika tolkningar af kommunikuens innebörd redan framkommit samt erfarenheten visat nödvändigheten af att vid förhandlingar mellan de båda rikena använda ordalag, som ej lämna möjlighet till olika tydning, synes det vara af behovet påkalladt, att Riksdagen i underdånighet anhåller, att hvilka preliminära aftal än måtte ingås och hvilka förutsättningar än därvid läggas till grund, åt dessa måtte gifvas en så klar och tydlig affattning, att rum ej lämnas för tvekan angående deras innehåll och räckvidd». Denna hemställan i motionen möttes från statsrådsbanken med uttalande af förvåning öfver att en sådan framställning kunnat göras; det vore, sade man, själfallet, att när man komme att träffa aftal, skulle man söka affatta dem så klart och tydligt, att det icke utan afsiktlig förtolkning skulle kunna finnas mer än en mening om deras innebörd — jag citerar kanske yttrandet icke alldeles ordagrannt, men så ungefär föll det. Jag

tillåter mig nu fråga eder, mina herrar: har denna såsom själf-fallen angifna förutsättning verkligen blifvit iakttagen vid affattningen af statsrådsprotokollen den 11 och den 21 december 1903, hvilka ju i alla fall äro förutsättningar för ett blifvande aftal?

*Om särskil-jandet af konsulätväsendet för Sverige och Norge.
(Forts.)*

Vid all lagtillämpning är det ju vanligt, att när man känner sig tveksam om ett stadgandes innebörd, söker man ledning uti lagens förhistoria. Om dessa konsulätlagar skulle komma till stånd, ja då skulle jag betrakta de män, hvilka ur lagarnas förhistoria ville söka ledning för sitt omdöme om lagens betydelse, såsom beklagansvärda. Efter mycken tankeanstängning skulle de förmodligen nödgas säga sig, att denna källa för lagarnas tolkning vore utan allt värde. Men den är därför icke obrukbar; den blir en rik källa att ösa ur på det håll, där man gärna söker efter uppslag till unionella tvister.

Den andra frågan, jag har gjort mig, är den: är det nyttigt, att norska tolkningar af de nämnda aktstyckenas innebörd få göras utan att de blifva motsagda, och framför allt, är det nyttigt, att det norska folket får lefva sig in i den föreställningen, att frågan i själfva verket redan är afgjord och att ingenting annat återstår än att effektuera verkställigheten? Det har till och med inträffat, att uti en norsk tidning med öfverskriften »Aeresord» omtalats huruledes öfverenskommelse redan blifvit träffad mellan de båda *folken*, i det att den genom kommuniquén träffade öfverenskommelsen »staar som det svenske Folks gjennem den øverste svenske Statsmyndighed givne Ord til det norske Folk». Man ägnar icke ens en tanke åt att i Sverige finnes en annan statsmyndighet, nämligen den Svenska Riksdagen — en uppfattning från norsk sida så mycket mera egendomlig, som man ju där hyllar den satsen, att all makt är samlad i Stortingets sal och, såsom vi veta, norrmännen vid åtskilliga tillfällen exempelvis 1871 och 1891 icke hafva funnit sig förhindrade att afvisa förslag till ändringar i unionsbestämmelserna, som vunnit de båda regeringarnas godkännande. Inför sådana företeelser tror jag, att man har skäl att känna tillfredsställelse öfver att Första Kammaren den 6 maj 1903 så kraftigt, som den då gjorde, häfdade åt sig full handlingsfrihet, när frågan en gång kommer att föreläggas Riksdagen. Och jag vågar för min del hysa den förhoppningen, att, när så sker, Riksdagen skall, oberoende af alla band, som måhända kunna hafva blifvit lagda på dess fria pröfningsrätt, bestämma sin ställning till frågan, utan att låta något annat inverka på sig än hänsyn till Sveriges väl och till bevarandet af unionen sådan, att den kan skänka någon verklig styrka åt de förenade folken.

Herr Nyström Carl: Hvad jag i egenskap af reservant inom konstitutionsutskottet kunnat hafva att säga i denna sak

*Om särskild-
jandet af kon-
sulatväsendet
för Sverige
och Norge.
(Forts.)*

— särskildt i två frågor, nämligen i afseende å dessa betänkliga förhandlingar på förhand med utländska makter och i frågan, sedd från den synpunkten, att de pågående förhandlingarna i så mångt och mycket hafva karaktären af påhandgifvanden snarare än af objektiva undersökningar — allt detta har framhållits så fullständigt af föregående talare, närmast af min medreservant, herr Moberg, att jag kan inskränka mig till att till protokollet instämma däri.

Herr vice talmannen: Jag är viss om, att jag gör mig till tolk för en mycket utbredd stämning inom denna kammare, då jag gifver varm tillslutning till de uttalanden, som här förut idag blifvit gjorda af herrar reservanter och en annan ärad talare, då jag ger uttryck för den misströstan, det missmod och den misstro, som gör sig gällande icke blott här utan i vida kretsar i vårt land, med anledning af det sätt, hvarpå dessa underhandlingar hafva inledts, och det sätt, hvarpå de synas komma att fullföljas, samt med anledning af de lösa, ovissa grunder, hvarpå de äro lagda och som komma bäst till synes genom de olika uppfattningar, som råda om innebörden, den *verkliga* innebörden däraf.

Så framhålles från den ena sidan, den svenska, att vi hafva vår handlingsfrihet bevarad. Från den andra däremot anges det, att *de båda regeringarna* äro ense om, att det icke finnes något oupplösligt band mellan konsulatväsendet och diplomaten. Annorlunda kan man nämligen icke förstå det uttalande, som gjordes den 13 sistlidne februari i Stortinget af norska regeringens främste man, då han sade:

»Den invändning, som man delvis från svensk sida har mött, att det skulle bestå ett sådant oupplösligt band mellan konsulatväsendet och diplomaten, att öfverhufvud icke en skilsmässa på det ena området kunde verkställas, den skall helt säkert genom ett sådant hänvändande — det var till utlandet — på ett klart och otvetydigt sätt inför utlandet varda dementerad, likasåväl från den norska som från den svenska regeringens sida.»

Häraf kan icke annat framgå än att den svenska regeringen öfvergifvit den ståndpunkt, som Riksdagen intagit i sin skrifvelse år 1903.

Skulle så vara förhållandet, kan här icke nog kraftigt betonas och framhållas, att det icke finnes något som helst stöd här för en sådan uppfattning, och att vi icke kunna följa regeringen på dess vägar, som i sig innebära fröet, icke till unionens befästande och bevarande, utan till dess tillintetgörande.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad.

Upplästes och godkändes ett uppsatt förslag till kammarens skrifvelse till Konungen med anmälan om ledigheter inom kammaren innan nästa lagtima riksdag.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 109, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af ny tomt åt veterinärinstitutet i Stockholm m. m.;

n:o 110, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till de väghållningsskyldige i Kumla härads väghållningsdistrikt i Örebro län af länsmansbostället Kumla n:o 4 i Kumla socken och härad af nämnda län tillkommande andel i Kumla bys gemensamma grustag;

n:o 111, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till aktiebolaget Nautanens Kopparfält af kronan tillhörig mark i Gellivare socken af Norrbottens län m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

n:o 112, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordägareandel i grufva;

n:o 113, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anskaffande af mark till nya byggnader för vetenskapsakademien och naturhistoriska riksmuseet m. m.;

n:o 114, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället Reslöf n:is 1, 2 och 29 i Malmöhus län hörande lägenhet;

n:o 115, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upphörande af den till kronan utgående afgift af flottbron öfver Dalälften vid Grådö i Hedemora socken m. m.;

n:o 116, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upphörande af den till kronan utgående s. k. strömsafrad af flottbron öfver Dalälften vid Uppbo i Stora Skedvi socken m. m.;

n:o 117, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från Leckö kungsgård i Skaraborgs län;

n:o 118, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående

försäljning af en till förra militiebostället Litzäng n:o 1 i Östergötlands län hörande utäga;

n:o 119, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss del af kronolägenheten Kungsängen å Västerås stads område;

n:o 120, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af förra majorsbostället 1 mantal Söre n:o 5 i Lits socken af Jämtlands län;

n:o 121, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af den under förra militiebostället 2 mantal Tillingeby n:o 1 och 2 i Kalmar län lydande lägenheten Djupsjöryd n:o 1.

n:o 122, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af indragna kronofogdebostället Flämmestad n:o 1 i Östergötlands län;

n:o 123, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ett af hofmarskalken friherre R. von Kræmer den 17 maj 1901 till förmån för svenska staten upprättadt testamente;

n:o 124, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af indragna militiebostället Furuby n:is 2 och 3 i Uppsala län;

n:o 125, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga lägenheter under förra militiebostället Tollarp n:is 5 och 8 om $\frac{1}{2}$ mantal i Kristianstads län;

n:o 126, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län; samt

n:o 127, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkandet af kronans rätt till danaarf efter lägenhetsägaren Erik Eriksson från Södertelge.

Upplästes och godkändes andra särskilda utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse n:o 145 till Konungen, angående lån af statsmedel för beredande af tillfälle för arbetare att på landsbygden förvärfva egna hem.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkande n:o 41, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i gällande förordning angående stämpelafgiften; äfvensom

första särskilda utskottets memorial n:o 9, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande utskottets utlåtande n:o 3 angående löneroglering för folkskoleseminarierna m. m.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 12,49 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
